

Bolanguera de Berga

Berga

Ubicació

Comarca: Berguedà

Lloc/Adreça: Berga

Coordenades:

Latitud: 42.101745114008

Longitud: 1.8445766855657

UTM Est (X): 404463

UTM Nord (Y): 4661719

Classificació

Número de fitxa 08022 - 179

Àmbit: Patrimoni immaterial

Tipologia Música i dansa

Estil / època: Contemporani

Segle XIX-XX-XXI

Estat de conservació Bo

Protecció Inexistent

Tipus de protecció: Inexistent

Accés Obert

Ús actual: Lúdic

Titularitat Pública

Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía

Data de registre de la fitxa: dc., 01/03/2023 - 10:48

Descripció

Explica Joan Amades que per celebrar Sant Eloi, a Berga, en sortir d'ofici es ballava el ballet de Déu i la bolanguera a la plaça de Sant Joan. El ball de la bolanguera, per circumstàncies que desconeixem, va deixar de formar part de la celebració i actualment només es balla el Ballet de Déu.

Coneixem dues melodies diferents per a la bolangera a Berga. Al primer volum de Danses Tradicionals del Berguedà vam presentar una versió recollida per Aureli Capmany (Cortés, Escútia, 2019: 71-72), i ara us presentem la versió que va recollir Joan Amades amb transcripció musical de Joan Tomàs, publicada al Costumari Català.

Aquesta melodia que va recollir Amades per la Bolangera de Berga, es correspon al Ball rodó del Pallars que va publicar Enric Vigo el 1912 (Vigo, 2020: 172-173). És aquest un exemple de les melodies que viatgen d'un lloc a l'altre i que s'adapten a la dansa que acaba essent característica d'un lloc. El Ball rodó del Pallars utilitza per la primera part la melodia del Ball de l'indiot i la tornada és molt semblant a la Bolangera de Castellbó, tal i com apunta Vigo. S'acompanya d'una lletra:

Ball rodó Catarineta.

Ball rodó Catarinó.

S'ha menjat la carn de l'olla

i les ous del ponedor.

La mare me'n diu bandera

jo de bandera no'n so.

Perquè si jo fos bandera

niria a la professó.

D'altra banda, el mateix Vigo dóna una lletra que utilitzaven a Gironella per acompanyar la bolangera l'any 1875 (Vigo, 2020: 149-150), lletra que correspon a una de les tornades utilitzades per cantar la bolangera de diferents llocs.

La bolangera té un topí

que'l fa bullir sense aigua.

La bolangera té un topí

que sense aigua'l fa bullir.

Tralara la la la la la ra.

Tralara la la la la la ra.

Tralara la la la la la ra.

Tralara la la la la la ra.

Recordem que la bolangera era una dansa molt popular i que la trobem arreu, concretament al Berguedà en coneixem a Bagà, Berga, Gironella, Sant Julià de Cerdanyola, la Pobla de Lillet, Gisclareny i Santa Maria de Merlès.

Història

Les bolangeres són danses de ritme binari, amb inici en anacrusi i generalment amb dues frases musicals, la primera sempre de 8 compassos i la segona de 8 o 10, que es toquen a un ritme alegre. En aquesta bolangera hi ha tres frases musicals, la primera i la tercera de compàs ternari, separades per quatre compassos binaris.

Coreografia

El ball que explica Joan Amades per a aquesta bolangera consta de dues figures que s'anirien alternant i repetint, corresponents a les que es ballen a totes les bolangeres.

Primera part: ball rodó o en cercle. Les parelles, agafades de les mans, volten en cercle en sentit antihorari, amb pas saltat amb desplaçament de costat (fig. 1), avançant el peu dret i després passant per davant l'esquerre. Quan acaba la primera melodia s'aturen i es deixen anar de les mans per iniciar la figura.

Segona part: figures. Amades explica dues figures que es fan amb la segona i la tercera melodia. Tal i com han quedat els balladors, aturats i mirant cap al centre, les noies es queden al lloc puntejant lleugerament mentre els nois, amb pas una mica saltat, avancen en sentit antihorari passant primer per davant la seva parella i seguidament passen per darrera de la següent noia (fig. 2), i així successivament (una per darrera i l'altra per davant) fins fer una tirada de la melodia i en acabar queden altra vegada a lloc (depenent de la quantitat de balladors tornaran a ser al lloc d'origen).

Seguidament es torna a fer el ball rodó i després una altra figura: ara són les noies les que repeteixen el mateix moviment però en direcció contrària, en sentit horari, fent una tirada de melodia (fig. 3).

Possiblement repetirien més vegades tot el ball, alternant les figures amb el ball en cercle, al que es podrien introduir altres figures característiques de les bolangeres, com la cadena.

Bibliografia

Amades, Joan (1982) *Costumari Català*. Volum IV, p. 219, 220-221. Salvat i Edicions 62. Edició facsímil.

Crivillé i Bargalló, Josep (1983) *Música Tradicional Catalana. Volum III Danses*. Editorial Clivis. Barcelona. P. 281.

Vigo i Rabassa, Enric (2020) *Records de les danses antigues de la meva terra (1912)*. Biblioteca Ramon Violant i Simorra, núm. 7. Ecomuseu de les Valls d'Àneu. Tremp. P. 149-150, 172-173.

Cortés Elía, María del Agua; Escútia Fors, Eloi (2020) *Les danses tradicionals del Berguedà*. Recull històric, musical i coreogràfic. Volum 2. Edita Berguedana de Folklore Total. Berga.